

1. **ชื่อผลงาน / โครงการพัฒนา** การวิจัยเพื่อประเมินผลโครงการศูนย์ต้นแบบในการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาระดับทุติยภูมิโดยใช้รูปแบบ CIPP (CIPP Model)

2. **คำสำคัญ** : วิจัยประเมินผลโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชิป ศูนย์ต้นแบบบริการผู้บกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาระดับทุติยภูมิ

3. **เป้าหมาย** :

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์ต้นแบบบริการผู้บกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาระดับทุติยภูมิ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป หรือ CIPP Model ของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ส่วน คือการประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation: C) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P)การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา อายุ 0-7 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ที่รับบริการที่ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการราชนาฏกุล (คลองกุ่ม) สถาบันราชนาฏกุล ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม 2555 จำนวน 20 คนผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา จำนวน 20 คนผู้ปฏิบัติงานทีมสหวิชาชีพ พ จำนวน 7 คน ชุมชนของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 ครอบครัว ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและผู้ศึกษาดูงาน จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบประเมินพัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา แบบประเมินการดูแลสุขภาพจิตตนเองของผู้ปกครอง แบบประเมินความพร้อมของครอบครัวในการดูแลเด็ก แบบประเมินความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครอง แบบประเมินพฤติกรรมดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาของผู้ดูแล แบบประเมินทัศนคติของชุมชนที่มีต่อเด็กและครอบครัว แบบประเมินทัศนคติของคนในชุมชน ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการทั้งภายในและภายนอก เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน พฤษภาคม- กรกฎาคม 2555

4. **ปัญหาและสาเหตุโดยย่อ** :

ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการราชนาฏกุล (คลองกุ่ม) กลุ่มงานจิตเวชชุมชน กลุ่มภารกิจบริการด้านการแพทย์ มีภารกิจหลักตามที่ได้รับมอบหมาย คือ พัฒนาต้นแบบการให้บริการในชุมชนแก่ผู้บกพร่องด้านพัฒนาการและสติปัญญา ประสานงานและพัฒนาเครือข่ายทั้งในและนอกระบบสาธารณสุข ส่งเสริมพัฒนาการและสุขภาพจิตในชุมชนและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการด้านพัฒนาการและสติปัญญาในชุมชน เพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์และภารกิจดังกล่าว และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเด็กที่มีความบกพร่องด้านพัฒนาการและสติปัญญารวมทั้งผู้ปกครองเด็กดังกล่าว ทางศูนย์จึงได้พัฒนารูปแบบบริการเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวขึ้น โดยการแบ่งรูปแบบบริการของศูนย์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนบริการในหน่วยบริการ และส่วนบริการเครือข่าย

ส่วนบริการในหน่วยบริการมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมเด็กและผู้ปกครองให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุขตามศักยภาพ ส่วนบริการเครือข่ายมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมของ

ชุมชน และหน่วยบริการอื่นๆในชุมชนให้สามารถดูแลเด็กและผู้ปกครองเด็กดังกล่าวให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างเท่าเทียมเต็มศักยภาพ

ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการราชนาฏกุล (คลองกุ่ม) ได้ดำเนินการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเป็นศูนย์ต้นแบบในการบริการเด็กที่มีความบกพร่องด้านพัฒนาการและสติปัญญา เพื่อกลับไปใช้ชีวิตในชุมชน ซึ่งเป็นมูลเหตุในการศึกษาและประเมินผลการดำเนินการทั้งหมดของศูนย์ฯ ทั้งความสอดคล้องกับนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ของสถาบัน ความพร้อมในการเป็นศูนย์ต้นแบบ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการ รวมทั้งความเพียงพอทางกายภาพจากทั้งกลุ่มเด็ก ครอบครัวชุมชนและบุคลากร เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

5. การเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทพบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่ละข้อ มีความสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของศูนย์ฯคลองกุ่ม พันธกิจและยุทธศาสตร์ของสถาบันราชนาฏกุล พันธกิจและยุทธศาสตร์ของกรมสุขภาพจิต ด้านปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ ในการดำเนินการโครงการพบว่าหน่วยบริการมีความพร้อมเรื่องของอาคารสถานที่ ด้านความสะดวกและความสะอาดของพื้นที่ ด้านความปลอดภัยและเป็นสัดส่วนของสถานที่ ด้านการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกต่อเด็กและผู้ปกครอง ด้านความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยีความพร้อมของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ด้านความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินโครงการ พบว่ามีความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินโครงการ ด้านการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ พบว่าอายุพัฒนาการ ระดับการดูแลสุขภาพจิตของผู้ปกครอง ระดับความพร้อมครอบครัวในการดูแลบุตร ความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครอง พฤติกรรมการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาของผู้ดูแล ทศนคติของชุมชนที่มีต่อเด็กและครอบครัว ความพึงพอใจของผู้ศึกษาดูงาน ผู้ศึกษาดูงาน เพิ่มขึ้น

6. การวัดผลและผลการเปลี่ยนแปลง :

1.เนื้อหาที่จะศึกษา แบ่งเป็น 4 ด้าน

1.1 ด้านบริบท (Context) ประกอบด้วย

1.1.1 ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับระดับนโยบายของกรมสุขภาพจิต

1.1.2 ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับภารกิจ วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ของสถาบันราชนาฏกุล

1.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) ประกอบด้วย

1.2.1 ความพร้อมของอาคารสถานที่ในการดำเนินการ

1.2.2 ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยีในการดำเนินการ

1.2.3 ความพร้อมของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์ต้นแบบ

1.3 ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย

1.3.1 รูปแบบการให้บริการของศูนย์ต้นแบบ

1.3.2 วิธีการวัดผลการดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็ก ครอบครัว ชุมชน

1.4 ด้านผลผลิต (Product) ประกอบด้วย

- 1.4.1 ผลการประเมินพัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา
- 1.4.2 การดูแลสุขภาพจิตตนเองของผู้ปกครอง
- 1.4.3 ความพร้อมของครอบครัวในการดูแลเด็ก
- 1.4.4 ความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครอง
- 1.4.5 ทศนคติของชุมชนที่มีต่อเด็กและครอบครัว
- 1.4.6 ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการทั้งภายในและภายนอก

2. ประชากรที่จะศึกษา

2.1 เด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาและครอบครัวที่เป็นผู้ให้บริการในศูนย์ต้นแบบฯ

2.2 บุคลากรทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

2.3 ชุมชนของกลุ่มเป้าหมาย

2.4 ผู้ศึกษาดูงานและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

3. สถานที่ในการดำเนินการ ศูนย์ต้นแบบในการบริการเด็กที่มีความบกพร่องด้านพัฒนาการและสติปัญญา เพื่อกลับไปใช้ชีวิตในชุมชน ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการราชนานุกูล (คลองกุ่ม)

7. สรุปผลงานโดยย่อ

ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทพบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่ละข้อ มีความสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของศูนย์ฯคลองกุ่ม พันธกิจและยุทธศาสตร์ของสถาบันราชนานุกูล พันธกิจและ ยุทธศาสตร์ของกรมสุขภาพจิต ด้านปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินการโครงการพบว่าหน่วยบริการมีความพร้อมเรื่องของอาคารสถานที่ ด้านความสะอาดและความสะอาดของพื้นที่ ด้านความปลอดภัยและเป็นสัดส่วนของสถานที่ ด้านการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกต่อเด็กและผู้ปกครอง ด้านความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์และสื่อเทคโนโลยีความพร้อมของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ด้านความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินโครงการ พบว่ามีความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินโครงการ ด้านการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ พบว่าอายุพัฒนาการ ระดับการดูแลสุขภาพจิตของผู้ปกครอง ระดับความพร้อมครอบครัวในการดูแลบุตร ความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครอง พฤติกรรมการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาของผู้ดูแล ทศนคติของชุมชนที่มีต่อเด็กและครอบครัว ความพึงพอใจของผู้ศึกษาดูงาน ผู้ศึกษาดูงาน เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. บทเรียนที่ได้รับ :

สรุปผลของการวิจัยเพื่อประเมินผลโครงการพัฒนาศูนย์ต้นแบบในการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาในชุมชน ในภาพรวม พบว่า เมื่อนำรูปแบบของการประเมินโครงการแบบ ชิป หรือ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ส่วน การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation: C) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) พบว่า โครงการศูนย์ต้นแบบในการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาในชุมชน เป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กและผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา โดยกระบวนการของโครงการ สามารถจัด

กระทำให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นปัญหาพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในชุมชนลดลง ทำให้ผู้ดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา มีความสามารถและความพร้อมในการดูแลเด็กด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ทั้งในเรื่องของทัศนคติ และความรู้ในการดูแลเด็ก ทำให้ชุมชนหรือสภาพแวดล้อมที่เด็กอยู่อาศัยมีความพร้อมในการที่จะสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เด็กและครอบครัวของเด็กอาศัยอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุขตามความเหมาะสม และที่สำคัญวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ ยังได้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของศูนย์ฯคลองกุ่ม และยังสอดคล้องกับพันธกิจและยุทธศาสตร์ของสถาบันราชานุกูล และของกรมสุขภาพจิต ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า โครงการนี้ควรมีการดำเนินการต่อไป โดยมีการปรับปรุงบางประเด็นตามข้อเสนอแนะหรือปัญหาที่พบในกระบวนการของการวิจัย เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดบริการให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป ซึ่งจะส่งผลให้เด็กที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญาซึ่งเป็นเด็กด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่ง ได้รับโอกาส ถึงแม้ไม่ได้เท่าเทียมกับคนอื่นๆในสังคม แต่ให้มีช่องว่างระหว่างกันให้น้อยที่สุด

9. การติดต่อกับทีมงาน : นายโสภณ สวัสดิ์ ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการราชานุกูล(คลองกุ่ม)

77/199 หมู่บ้านอินทราภิรักษ์ ถ.นวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ โทรศัพท์ 02 377 4272

e-mail sosawat@gmail.com